

13.02.2026

Lausunto Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan LUMO-ohjelmasta

Luonnonvarakeskus (Luke)

Terhi Latvala (toim., Luken Etelä-Pohjanmaan aluevastaava)
Leena Hamberg (Metsät ja suoympäristöt, Vieraslajit)
Terho Hyvönen, Merja Högnäsbacka (Maatalousympäristöt ja perinnebiotoopit)
Aku Korhonen (Rakennettu ympäristö)
Terhi Latvala (Yhteistyö, Maatalous, Vieraslajit)

Johdanto

Luonnonvarakeskus (Luke) edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja tuottaa päätöksenteon tueksi tutkittua tietoa luonnonvarataloudesta, ruoantuotannosta ja ympäristöstä. Luke toimii kansainvälisissä ja kansallisissa asiantuntijaverkostoissa sekä vastaa viranomaistehtävistään, kuten metsävarojen inventoinnista ja luonnonvara-alan tilastoinnista.

Luonnonvarakeskus kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Etelä-Pohjanmaan luonnon monimuotoisuusohjelmasta (LUMO). Luke pitää ohjelman monimuotoisuutta käsittelevää kokonaisuutta huolellisesti valmisteltuna ja tarjoaa siihen liittyen tutkimukseen perustuvaa asiantuntemustaan ohjelman ja sen toimenpiteiden jatkokehittämisen tueksi.

Lausunnon pääsisältö

Luonnonvarakeskus (Luke) pitää Etelä-Pohjanmaan LUMO-ohjelmaa huolellisesti valmisteltuna ja paikallisyhteisöjä hyvin huomioivana. Esitetyt toimenpiteet ovat kattavia, eikä Luke näe tarpeelliseksi esittää niihin laajoja täydennyksiä. Alla esitetään kuitenkin joitakin tarkennuksia ja korjaus ehdotuksia ohjelman jatkokehittämistä varten.

Luke korostaa, että LUMO-ohjelma perustuu vapaaehtoisuuteen. Tämän vuoksi ohjaavien ja kannustavien toimenpiteiden merkitys on erityisen suuri, jotta luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen etenee tavoitteiden mukaisesti. Luke pitää tärkeänä, että LUMO-ohjelman pitkän aikavälin tavoitteissa korostuvat luonnonvarojen kestävä käyttö, alan koulutuksen ja osaamisen vahvistaminen sekä ilmastokestävyyden ja monimuotoisuuden huomioiminen maakunnan kehittämisessä. Metsä- ja suoluonnon, sisävesien sekä perinnebiotooppien tilan parantaminen ovat keskeisiä toimenpiteitä luonnon kestävyuden turvaamiseksi. Etelä-Pohjanmaalla on tunnistettu useita paikallisesti merkittäviä ja kunnostuskelpoisia perinnebiotooppikohteita, joiden hoitoon ja säilyttämiseen tulisi jatkossa panostaa.

Monimuotoisuuden edistäminen edellyttää viranomaisten, maatalouden toimijoiden, maanomistajien ja tutkijoiden tiivistä yhteistyötä. Luke katsoo, että tietoperusteinen kohdentaminen on tarpeen, jotta toimenpiteiden vaikuttavuus vahvistuu ja resurssien käyttö on tarkoituksenmukaista. Luke voi tukea toimeenpanoa erityisesti tietopohjan vahvistamisessa ja toimenpiteiden kohdentamisessa.

Lausunto

A. Metsät ja suoympäristöt

Metsien ja suoympäristöjen osalta on hyvin koostettu oleellisimpia toimenpiteitä. Ne on esitetty lyhyesti ja selkeästi, joten toimenpide-ehdotukset olivat helppolukuisia ja hyvin ymmärrettäviä. Metsiä koskevan toimenpiteen A3.1 otsikkoa voisi täsmentää lisäämällä tarkennuksen siitä, mitä rakennepiirteillä tarkoitetaan, esim. muotoon: "..., kuten lahopuuta, lehtipuita ja vanhoja puita".

Metsiin ja suoympäristöihin kohdistuvat mittarit ovat pääosin hyvin määriteltyjä ja konkreettisia, mikä helpottaa toimenpiteiden seurantaan. Metsäympäristöjä koskevaan mittariin A3.1 voisi harkita lisättävän myös vanhojen puuyksilöiden määrää kuvaavan mittarin, esimerkiksi m³/ha.

LUMO-toimenpideosuudessa esiintyy jonkin verran kirjoitus- ja kielioppivirheitä suomenkielisessä tekstiosuudessa, ja se kannatta tarkistaa suomenkielisen oikeinkirjoituksen osalta.

C. Maatalous

Luke pitää maatalouden toimenpiteitä koskevaa kokonaisuutta kattavana eikä siten näe tarpeelliseksi täydentää sitä tässä vaiheessa. Monimuotoisuustoimien käytännön toteutus edellyttää toimivia kannustimia viljelijöille sekä selkeää ja kohdennettua viestintää maatalouden ja ekologisten tavoitteiden yhteensovittamiseksi. Luke osallistuu aktiivisesti alueellisiin kehityshankkeisiin, joiden kautta tutkimus, kehittäminen ja viestintä tuottavat tietoa toimenpiteiden tietoperusteiseen

kohdentamiseen. Monimuotoisuuden edistämisen haasteena on hyötyjen hitaampi ajallinen ilmeneminen, minkä vuoksi ennakoiva ja kannustava viestintä on keskeistä tavoitteiden saavuttamiseksi.

C2.1 Olisi hyvä tunnistaa myös vapaa-ajanasukkaiden huomioiminen arvokkaiden maisemapiirteiden ja reuna-alueiden vaalijoina sekä paikallisen luonnon käyttäjinä.

C3.4 Sanamuoto "kasvituholaisten" voidaan korjata muotoon "kasvintuhoojien".

E. Rakennettu ympäristö

Toimenpidekohdat E1.1-2: On hyvä, että rakennetut alueet tunnistetaan osaksi laajempia ekologisia kokonaisuuksia. Epäselväksi jää, missä määrin ekologisia verkostoja maakuntien alueella on jo tunnistettu aikaisemmissa selvityksissä ja kaavoissa. Toimenpiteissä toisaalta sanotaan, että valtakunnallista ekologisten verkostojen selvitystyötä edistetään mutta jää avoimeksi, minkä toiminnon yhteydessä tämä konkreettisesti toteutetaan. Toimenpiteiden mittarina mainittu ekologisten verkostojen huomiointiaste on merkitykseltään epäselvä.

Rakennetun ympäristön osalta voidaan todeta, että ennallistamisasetuksen artikla 8 edellyttää jokaisen kaupunkiekosysteemialueen latvuspeiton kasvua vuodesta 2031 alkaen. Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan kunnista vaatimus koskee Lapuaa, Pietarsaarta, Seinäjokea ja Vaasaa. Latvuspeiton kasvavan kehityssuunnan tavoitteet sivuavat LUMO-ohjelmassa ainakin toimenpidekohtia E1.3 ja E3.1. Ennallistamisasetuksen ja LUMO-ohjelman tavoitteissa on varmasti paljon mahdollisuuksia synergioihin, mutta latvuspeiton lisääminen voi tietyissä tapauksissa olla myös ristiriidassa monimuotoisuuden lisäämiseen tähtäävien toimenpiteiden kanssa. Rakennetuilla alueilla monimuotoisuuden lisäämisen mahdollisuudet liittyvät usein eritoten avoimiin alueisiin, joilla latvuspeitteisyyden lisääminen voi heikentää luontoarvoja.

Tavoitteiden toteuttaminen ristiriitatilanteita välttämällä vaatii artikla 8:n kohteena olevilta kunnilta tietoisuutta ja varautumista jo hyvissä ajoin ennen vuotta 2031.

F. Vieraslajit

Vieraslajien torjunta on hyvin tunnistettu monimuotoisuustoimena. Vieraslajeja koskevat toimenpiteet ovat napakoita ja kunnianhimoisia, mikä on tarpeen, mikäli vieraslajien leviäminen halutaan saada hallintaan. On tärkeää varmistaa, että toimenpiteet myös toteutuvat käytännössä. Kaikkineen vieraslajiosio on hyvä kokonaisuus. Vieraslajien leviämiseen voivat osaltaan vaikuttaa myös alueen vapaa-ajan- ja kesäasukkaat, sillä heidän pihapiireistään voi levitä vieraslajeja ympäröivään luontoon, mikä korostaa tarvetta selkeälle viestinnälle myös tälle kohderyhmälle.

Toimenpiteessä F2.1 on ansiokkaasti huomioitu maa-aineksen kautta tapahtuva leviäminen, joka on merkittävä mutta usein aliarvioitu leviämisreitti. Vieraslajien torjuntaa koskeviin toimenpiteisiin

olisi hyödyllistä lisätä resurssien kohdentaminen niin sanottujen satelliittiesiintymien torjuntaan. Pienet ja äskettäin ilmaantuneet esiintymät ovat yleensä vielä tehokkaasti torjuttavissa, mutta ilman varhaista puuttumista ne voivat muodostua uusiksi, laajoiksi leviämislähteiksi.

Vieraslajeja koskevat mittarit kohdissa F1.1 ja F1.5 voisivat olla nykyistä konkreettisempia. Näihin mittareihin voisi liittää esim. lukumäärän seuraamisen.

G. Yhteistyö

Luke korostaa, että suojelualueiden suunnittelu tulisi toteuttaa alue- /paikkaperustaisesti ja riittävän laajoilla kokonaisuuksilla, jotta suojelutoimet voidaan kohdentaa ekologisesti vaikuttavalla tavalla. Samalla on tärkeää varmistaa paikallisten asukkaiden, maanomistajien ja muiden alueellisten toimijoiden osallistuminen sekä suunnitteluun että konkreettisten toimenpiteiden toteuttamiseen. Kansalaishavaintoihin tulisi myös kannustaa, sillä ne voivat tuottaa arvokasta lisätietoa lajistoseurantaan.

Monipaikkaisesti työskentelevillä sekä vapaa-ajan- ja kesäasukkailla on merkittävä rooli monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden reunavyöhykkeiden, kuten rantatonttien, metsänreunapalstojen ja peltojen reuna-alueiden, omistajina ja käyttäjinä. Näillä alueilla monimuotoisuutta voidaan tukea jättämällä kasvillisuus luonnontilaisemmaksi, välttämällä liiallista raivausta sekä hoitamalla kohteita perinnebiotooppeina.

Koska LUMO-ohjelman toimeenpano perustuu vapaaehtoisuuteen, toimenpiteiden jalkautuksessa tulisi huomioida alueellisten toimijoiden monimuotoisuuteen liittyvän ansaintalogiikan edistäminen esimerkiksi luomalla mahdollisuuksia perinnekasvien taimikasvatukseen tai muille monimuotoisuutta tukeville palveluille.

Etelä-Pohjanmaa ja Pohjanmaa ovat valtakunnallisesti merkittäviä ruokahuollon turvaajia. Ruoantuotannon, luonnon monimuotoisuuden ja erilaisten ihmistoimintojen yhteensovittaminen edellyttää kokonaisvaltaista suunnittelua, jossa tuotannon tarpeet, ekologiset tavoitteet ja paikallisten toimijoiden osallistuminen huomioidaan tasapainoisesti ja pitkäjänteisesti. Paikallisten toimijoiden, kuten yhdistysten, viljelijöiden ja vapaa-ajan asukkaiden osallistaminen lisää toimenpiteiden hyväksyttävyyttä, jatkuvuutta ja vaikuttavuutta.

Kansallisesti on tunnistettu tarve lisätä eri koulutusasteilla luontotyyppien kartoittajien, kosteikkosuunnittelijoiden ja muiden ympäristöasiantuntijoiden määrää. Monet alueen uhanalaiset vastuulajit ja luontotyypit sijaitsevat ranta- ja rannikkoalueilla, jolloin myös kesäasukkaat muodostavat osan paikallista ekosysteemiverkostoa. Luke painottaa paikallistasolle jalkautuvaa tiedotusta ja osallisuutta toimenpiteiden toteutuksessa. Luke on valmis jatkamaan ja syventämään yhteistyötä Etelä-Pohjanmaan toimijoiden kanssa luonnon monimuotoisuustavoitteiden edistämiseksi.

Lopuksi

Ilmastokestävyyden, monimuotoisuuden ja elinkeinojen kehittämisen yhteisvaikutukset tulisi tarkastella kokonaisuutena, jotta toimenpiteet tukevat toisiaan eivätkä synnytä päällekkäisiä tai

ristiriitaisia ohjausvaikutuksia. Lisäksi on tärkeää varmistaa, että paikalliset asukkaat, maanomistajat ja muut alueelliset toimijat voivat osallistua sekä suunnitteluun että konkreettisten toimenpiteiden toteuttamiseen. Ohjelman toteutumista sekä toimenpiteiden vaikutuksia tulisi seurata systemaattisesti, ja Luke voi tukea tätä työtä tarjoamalla menetelmiä, indikaattoreita ja paikkatietoaineistoihin perustuvia seurantamalleja. Luken paikallisella toimipisteellä on vahvaa alueellista asiantuntemusta, jota voidaan hyödyntää LUMO-ohjelman toimeenpanossa erityisesti paikallisten olosuhteiden, maatalouden sekä alueen toimijayhteistyön näkökulmista.